

Михайло ШАБАНОВ

кандидат політичних наук, доцент

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова,

м. Одеса, Україна

ORCID iD: <https://orcid.org/0009-0001-9523-4058>

ФЕНОМЕН ЛОКАЛЬНОГО ПОЛІТИЧНОГО РЕЖИМУ У ВИМІРІ СОЦІАЛЬНО – ПОЛІТИЧНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ: ВИКЛИКИ ТА СИСТЕМНІ ЗРУШЕННЯ

Сучасна політико – режимна проблематика в більшості акцентує дослідницьку увагу на національному рівні виникнення та розвитку політичних режимів. Така тенденція унеможливорює планомірне врахування та моніторинг змін у діяльності влади та створенні форматів політичної взаємодії – управління суто на локальному рівні із відповідним власним набором ознак та притаманних характеристик.

Ідея локального режиму нині виходить у практику – прикладну площину розуміння як тримати збалансованість та сталий розвиток місцевого самоврядування та потужних суб'єктів політичного, економічного, соціокультурного та суто громадського впливу у системі відносин, яка необхідна суспільству та не викликає суттєвих протиріч.

Локальний (місцевий) політичний режим, як дифузійне явище, потребує глибинної розробки та виокремлення щонайменш головних акторів та того системно – якісного функціоналу та системно – кількісного прояву, який їм притаманний.

Місцевий режим постає у лінії соціально – політичних та економічних інтеракцій, де зміщуються загальні виміри аналітики та аналітичної інтерпретації, які вже стали звичними у класичній політичній науці. Цей суттєвий аспект прямо вказує на необхідність прослідкувати які саме структурні зміни та трансформаційні деформації супроводжують локальні політичні режими у різних цивілізаційних ойкуменах, де часто діють діаметрально різні правила політичного співвідношення.

Об'єктом дослідження є феномен локального політичного режиму на сучасному етапі становлення та змін. *Предметом* дослідження є феномен локального політичного режиму у соціально – політичному вимірі трансформацій на сучасному етапі розвитку.

Метою дослідження є виокремлення та систематизація характерних рис та особливостей локального політичного режиму на етапі суспільно – політичної нестабільності.

Серед зарубіжних, зокрема американських дослідників локальних політичних режимів, передусім, необхідно виокремити Кларенса Стоуна із його класичною роботою «Міські політичні режими й управлінські можливості. Політекономічний підхід» [6]. Кларенс Стоун фактично започаткував та ввів до наукового виміру політичної науки системне сприйняття місцевих політичних та управлінських інтеракцій як зовсім окремого явища, яке наділене власною

логікою формування та розвитку. Часто така логіка може різко контрастувати із звичним сприйняттям влади та політичних режимів, із закономірними вже класичним уявленнями про, наприклад, демократичні або авторитарні форми відповідно [6].

Серед вітчизняних дослідників проблематики локальних політичних режимів можна виокремити таких як Я. Балановський, М. Горбатюк, Н. Хома, В. Яремчук, А. Ясінська, С. Янішевський, та ін. Цікавими є більш сучасні дослідницькі розвідки після початку повномасштабної російсько – української війни, зокрема мова йде про наукову статтю С. Рішко «Вплив повномасштабної російсько – української війни на функціонування локальних політичних режимів Києва, Одеси та Харкова», де наголошується на наступних аспектах: «Вплив фінансово-промислових груп поступово зменшується. За умов зменшення ресурсів великого місцевого бізнесу, зменшення власних бюджетних ресурсів громад і великих потреб у повоєнній відбудові локальні режими просто змушені налагоджувати все більше і більше контактів з міжнародними фондами, створювати умови для залучення іноземних інвестицій. Для цього буде велика потреба в оновленні стратегічних документів розвитку міст вже від 2027 року» [4, с. 297].

Автор додає, що «найбільші суспільно-політичні зміни відбулись в Одесі і Харкові. Особливо це стосується бачення майбутнього розвитку, євроатлантичної інтеграції, хоч за останній рік підтримка цих намірів падає. Цей фактор потрібно враховувати вже зараз, адже не можна допустити розколів по вже старих суспільно – політичних поділах» [4, с. 297].

Локальний (місцевий) політичний режим – це система управлінсько-політичних відносин та відповідного політико – культурного оформлення на місцевому рівні. Чіткої грані у дослідницьких та аналітичних розвідках щодо відокремлення суто локальних та регіональних політичних режимів де – факто не існує. Обидва різновиди уявляють собою скоріш частини одного монолітного феномену у конструкті зарубіжних та вітчизняних політичних дослідників. Певним чином, суттєвий акцент саме на ролі міста як своєрідного «плавильного тигля» соціально – політичних відносин, однак, в більшості, присутній, із значним нахилом в бік великих сучасних міст зі своєю власною історією та шляхом розбудови на тлі часто специфічних (особливих) умов. Великі міста та локальні режими, які в них формуються є об'єктом масштабних трансформацій на різних етапах історичного часу.

На сучасному етапі фактично локальний політичний режим трансформується як система соціально – політичних інтеракцій, економічний та цивілізаційний центр із значним потенціалом кваліфікованої робочої сили. Інноваційність у вимірі сучасного міста – це можливість впливати на місцеву владу через нові канали інформаційного обміну.

Специфічність та, навіть, певна соціально – культурна «екзотичність» міста стає визначальним та детермінуючим чинником виокремлення його та подальшого розгляду як такого, що наділене своїм особливим відношенням до влади, своєрідним політико – культурним кліматом, громадянським суспільством, яке має власні унікальні риси тощо. Унікальність фактично

створює умови для наукової зацікавленості та формування аналітичних моделей на основі такого наукового інтересу та практичного виміру «дослідницького туризму» з елементами застосування польових розвідок, включеного спостереження та інших методів та алгоритмів отримання інформації щодо поточного наявного стану об'єкту аналізу.

Однак не зважаючи на виокремлення саме такого особливого аналітичного підходу до феномену місцевих політичних режимів, та щонайменш подальших розвідок у подібному ключі, необхідно зазначити, що головна авторська позиція на якій наголошуємо – це наявність локальних політичних режимів на різних рівнях організації влади в містах різних за кількісним складом населення та культурним бекграундом відповідно. В Україні саме політика децентралізації та її пролонгування навіть під час повномасштабної війни формує необхідні умови для трансформації локальних режимів та їх стійкого посилення через економічні та соціально – політичні впливи уряду [3].

Висновки. Феномен локального політичного режиму – це безумовно важливий напрямок сучасних наукових досліджень в рамках політичної науки та у міждисциплінарному вимірі. Даний феномен у аналітичному сенсі не є одномірним. Можна виокремлювати рівень дослідження соціально – політичної взаємодії у трикутнику «державна влада – органи місцевого самоврядування – політичні партії та громадський сектор».

Водночас, не менш перспективним є напрямок взаємовідносин влади на локальному рівні та комерційних структур, які визначають й детермінують власні запити до носіїв управлінських повноважень. Важливим завданням у цьому сенсі стає утримання балансу між суб'єктами важливих економічних інвестицій на локальному рівні та соціально – політичною, а також загальною громадською позицією щодо виконання у стратегічному та тактичному планах. На сучасному етапі локальний (місцевий) політичний режим є не менш динамічним, ніж режим на національному рівні. Однак, динаміку місцевих політичних режимів через особливості укоріненості та пролонгування соціально-політичних інтеракцій важче відслідкувати більш традиційними методиками.

Насамперед, класичний вимір моніторингу режиму за лінією взаємовідносини «влади та опозиції» не спрацьовують через наявну суттєву розмитість на локальному рівні поняття «опозиційність» та багатократні перетини інтеракційних взаємовідносин у політичному та економічному вимірах. Для обох векторів і влади, і опозиції на локальному рівні важливішим завданням є реальна збалансованість задля соціально – економічних цілей. Вони можуть навіть не приховувати цього факту, а також виміру комерційної спільної зацікавленості.

Локальний політичний режим сьогодні – це необхідність враховувати наявність та діяльність суто місцевих політичних партій та громадських організацій, які створені у місті та заради реалізації виключно внутрішніх потреб громади. В країнах із значним рівнем децентралізації влади така соціально – політична реальність «конкурує» із загальнонаціональним

порядком денним. Згадуючи місцеві політичні сили, до прикладу необхідно зауважити, що вони сприяють трансформації локальних політичних режимів у відповідності із позиціями власної «внутрішньої ідеології».

Оскільки сприйняття більшістю населення відбувається саме крізь призму не суто політичного виміру, а соціально – економічних звершень та стійкого балансу, особливо якщо цього можна досягнути у досить кризові моменти.

На сучасному етапі при поточній аналітиці локальних політичних режимів України необхідно чітко виділяти важливі чинники впливу на них, мова йде як про великі міста – обласні центри, так і про міста районного значення. Перш за все, деструктивний вплив повномасштабної війни, руйнації та значну міграцію, як внутрішню, так і зовнішню. Цей чинник суттєво послаблює потенціал більшості українських міст та містечок, формуючи умови дефіциту професійних кадрів у досить різних сферах. Відповідно, даний факт має вплив на соціально-політичний вимір, де відповідальність та залученість політичних та громадських сил до вирішення цілого спектру проблем фактично визначає їх суб'єктність на майбутнє.

Список використаних джерел:

1. Адаптивні зміни політичного поля України в умовах війни (2023) / за ред. О. Рафальського та О. Майбороди. Київ: ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 672 с.
2. Балановський, Я. М. (2009) Теоретико-методологічний потенціал концепції міських політичних коаліцій (режимів). *Вісник Дніпропетровського університету. Політологія*. № 19. С. 268–274.
3. Денис Шмигаль: У 2023 році продовжиться реформа децентралізації, державного управління та управління держвласністю. URL : <https://www.decentralization.ua/news/15973?page=218>
4. Рішко, С. (2024) Вплив повномасштабної російсько – української війни на функціонування локальних політичних режимів Києва, Одеси та Харкова. *Вісник Львівського університету. Серія філос.-політолог. студії*. Вип. 56. С. 287–299
5. Рішко, С. (2024) Трансформація локальних політичних режимів в Україні після російсько-української війни: основні гіпотези. Теоретичні та практичні аспекти політичного розвитку в Україні і світі в умовах повномасштабної російсько-української війни : зб. статей і тез. Львів : ЛНУ ім. Івана Франка. С. 190–197.
6. Stone, C. (1993) Urban Regimes and the Capacity to Govern : A Political Economy Approach. *Journal of Urban Affairs*. Volume 15. № 1. P. 1–28.